

**Agata Basińska-Zych, Stefan
Bosiacki**

**Polityka lokalna w stymulowaniu
rozwoju rekreacji ruchowej w
wybranych państwach Unii
Europejskiej**

Ekonomiczne Problemy Usług nr 79, 349-372

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Agata Basińska-Zych, Stefan Bosiacki

Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu

**POLITYKA LOKALNA
W STYMULOWANIU ROZWOJU REKREACJI RUCHOWEJ
W WYBRANYCH PAŃSTWACH UNII EUROPEJSKIEJ¹**

Wstęp

Władze samorządowe są ważnym ogniwem systemu władz publicznych. W takim ujęciu samorząd terytorialny jest elementem szerszej rozumianej koncepcji państwa. Z kolei państwo jest istotnym komponentem systemu ekonomicznego oraz społecznego, a także podmiotem polityki gospodarczej i społecznej. Współcześnie obserwuje się zmianę spojrzenia na jego rolę w systemie społeczno-gospodarczym. Jest to efektem między innymi postępujących procesów integracyjnych i globalizacyjnych, w ramach których słabnie pozycja państwa w wymiarze krajowym [Owsiak, 2008]. W związku z tym rośnie znaczenie polityki regionalnej i lokalnej, będącej dziedziną działalności samorządu terytorialnego. Wśród pozostałych przyczyn wzrastającej roli samorządu terytorialnego w państwach Unii Europejskiej (EU) wymienia się również procesy decentralizacji i regionalizmu [Flejterski, Ziolo, 2008]. Decentralizacja ma charakter odgórny i polega na przeniesieniu części uprawnień władzy centralnej na orga-

---

¹ Publikacja została sfinansowana ze środków na naukę w latach 2010–2011 jako projekt badawczy – promotorski nr NN 404 341 639 *Rola samorządu terytorialnego w rozwoju rekreacji ruchowej i turystyki w woj. wielkopolskim.*

ny niższych szczebli, a proces regionalizmu jest działaniem oddolnym, wyrażającym się w zgłaszaniu przez przedstawicieli regionalnych roszczeń wobec władz centralnych w zakresie utrzymywania większej kontroli nad sprawami politycznymi.

Przemiany zachodzące w ostatnich dziesięcioleciach w systemie władzy publicznej wymuszają reformy samorządu terytorialnego w krajach europejskich, w tym państw członkowskich Unii Europejskiej. W Europie Zachodniej następuje zmiana modelu samorządu lokalnego: od modelu komitetowego rady (*council-committee model*) do bardziej „wykonawczo zorientowanych” modeli, takich jak parlamentarne i prezydenckie czy form hybrydowych [Larsen, 2005]. Wspomniane procesy nie pozostają bez wpływu na system organizacji i zarządzania rozwojem rekreacji ruchowej, która na Zachodzie Europy jest pojmowana szerzej, jako sport powszechny (*sport for all*) lub sport rekreacyjny (*leisure sport*). Celem artykułu jest prześledzenie współczesnych tendencji w zarządzaniu lokalnym (*local governance*) oraz próba porównania ich oddziaływania na lokalną politykę władz samorządowych dotyczącą rekreacji ruchowej w wybranych państwach Unii Europejskiej.

1. Rekreacja ruchowa czy sport powszechny – wokół definicji

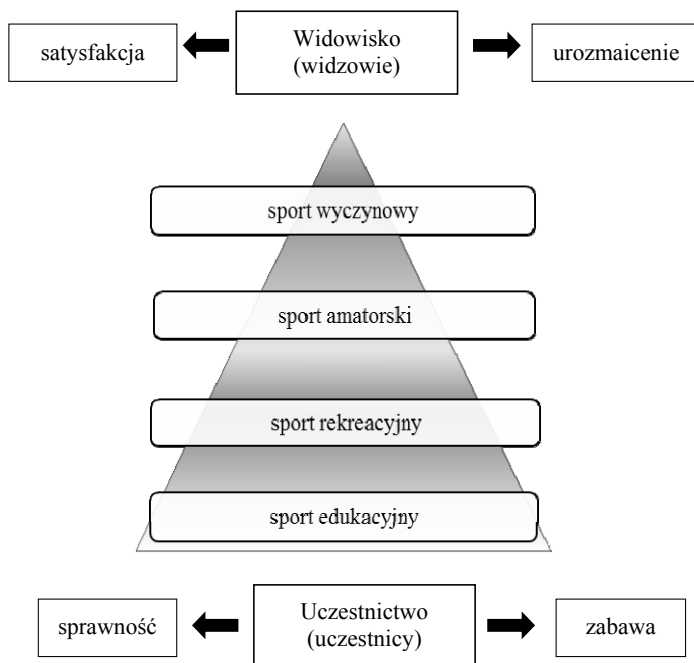
Na wstępie warto zauważyć, że obowiązująca w Polsce terminologia dotycząca czasu wolnego i rekreacji znacznie się różni od stosowanej w innych krajach europejskich. Według L. Jaczynowskiego i J. Żyśko, polskie określenia wypracowane w ciągu lat przez rodzimych teoretyków wychowania fizycznego, takie jak kultura fizyczna, rekreacja ruchowa, sport, wychowanie fizyczne czy rehabilitacja ruchowa (fizjoterapia), trudno przetłumaczyć na inne języki, a przetłumaczone dosłownie bywają źle rozumiane [Jaczynowski, Żyśko, 1999]. Badacze podejmujący badania porównawcze struktur organizacyjno-prawnych w sporcie, rekreacji i turystyce czy zajmujący się analizowaniem poziomu aktywności rekreacyjnej czy fizycznej w różnych krajach napotykają więc wiele trudności.

Rekreacja ruchowa znana jest w Europie Zachodniej jako sport powszechny (*sport for all*)² lub sport rekreacyjny (*leisure sport*). Koncepcję sportu dla wszystkich wprowadziła w 1966 roku Rada Europy i różni się ona od tradycyjnej definicji sportu. Obejmuje nie tylko właściwy sport, ale także, a może przede wszystkim, różnorodne formy aktywności fizycznej, począwszy od nieorganizowanych, nieregularnych gier, a na minimum aktywności fizycznej podejmowanej regularnie kończąc. Ponadto koncepcja ta wykracza poza sferę czysto fizyczną. Oczekuje się, że sport powszechny może wnieść duży wkład w „rozwój i ekspresję osobowości człowieka” lub „zachowanie czynnika ludzkiego” w społeczeństwie industrialnym i cywilizacji zmechanizowanej [Bøje, Riiskjær, 1992]. W sporcie dla wszystkich zwraca się więc uwagę na różnorodną aktywność człowieka, taką jak nieformalna rekreacja, wypoczynek, zabawa, promocja zdrowia i formalnie zorganizowany sport. W wielu opracowaniach zagranicznych sport dla wszystkich jest uważany za wdzięczny obszar polityki władz państwowych, styl życia, a nawet nową filozofię lub ideologię. Według C. Cousineau, głównymi celami ideologii sportu dla wszystkich są, po pierwsze, demokratyzacja uczestnictwa w sporcie, a po drugie, poprawa zdrowia obywateli [Cousineau, 1988].

Rekreacja ruchowa bywa też utożsamiana ze sportami rekreacyjnymi (*leisure sports*). Według Lu Fenga, sport rekreacyjny obejmuje różne formy aktywności sportowej, które są podejmowane i wybierane dobrowolnie przez ludzi w relatywnie wolnym środowisku społecznym [Feng, 2008]. Zdaniem francuskiego uczonego Rogera Su, sport rekreacyjny to bardziej zaawansowane stadium aktywności fizycznej, które wymaga silniejszego i mocniejszego efektu fizycznego, ale nie może być mylone z istotą prawdziwego sportu. Sport rekreacyjny nie zawiera elementu rywalizacji i przymusu regularnego treningu, ale opiera się na relaksie fizycznym osiągniętym przez dobrowolne uczestnictwo w nieformalnej aktywności rekreacyjnej [Su, 2010]. Zdaniem Z. Krawczyka, kategoria pojęciowa sportu dla wszystkich mieści się w problematyce czasu wolnego i rekreacji, lecz jego udział w wypoczynku jest problematyczny [Krawczyk, 1998].

---

² Na gruncie krajowym propagatorami pojęcia „sport dla wszystkich” byli m.in. T. Wołańska, Z. Krawczyk, H. Piotrowska.

Rys. 1. Miejsce sportu rekreacyjnego w modelu zarządzania sportem

Źródło: opracowanie własne ze zmianami na podstawie [Mull, Bayless, Jamieson, 2005].

W większości krajów Unii Europejskiej rekreacja ruchowa to ważny element systemu organizacyjnego sportu. Na miejsce sportu rekreacyjnego w strukturze zarządzania sportem wskazali między innymi R. Mull, K. Bayless i L. Jamieson [2005], (rys. 1). Wykorzystując zaproponowany model, badacze zestawili różne obszary organizacyjne zarządzania sportem, które mogą też być interpretowane jako rodzaje produktów marketingowych. W modelu przedstawiono hierarchię sportu pod kątem liczby jego uczestników. Podstawę piramidy tworzy sport edukacyjny, rozumiany jako wychowanie fizyczne, i sport rekreacyjny, które cieszą się największą popularnością wśród uczestników. Liczba osób uczestniczących w sporcie spada wraz ze wzrostem jego rangi. Na szczycie piramidy znajduje się sport wyczynowy, który ma najmniejszą liczbę uczestników, ale jednocześnie większą liczbę widzów (obserwatorów). Model R.F. Mulla i wsp. ukazuje zaangażowanie w sport zarówno uczestników bezpo-

średnich, jak i pośrednich – widzów. Obydwa typy udziału mogą być rozpatrywane jako rodzaj zaangażowania w sport rekreacyjny. Ponadto system zarządzania sportem rekreacyjnym pokazuje korzyści z uprawiania sportu, które mogą być użyte do konstruowania marketingowych produktów sportowych, takich jak sprawność (*fitness*) i zabawa (*fun*). Jednocześnie zwrócono uwagę na widowiskowość sportu, gdyż może on być rozrywką nie tylko dla osób bezpośrednio w nim uczestniczących, ale też dla jego widzów [Mull, Bayless, Jamieson, 2005]. W związku z tym w artykule terminy rekreacja ruchowa, sport powszechny i sport rekreacyjny będą stosowane zamiennie.

2. Rekreacja ruchowa jako obszar samorządowego interwencjonizmu lokalnego

Obecnie wiele uwagi poświęca się społecznej, edukacyjnej, politycznej i gospodarczej funkcji sportu, zarówno na gruncie teoretyczno-naukowym, jak i aplikacyjnym. Unia Europejska podkreśla rosnące znaczenie sportu także dla gospodarki Wspólnoty. Niezwykle cenne są zatem inicjatywy mające na celu zwiększenie ludziom dostępu do aktywności sportowo-rekreacyjnej, podejmowane na szczeblu Unii Europejskiej i w poszczególnych państwach członkowskich. W opracowanej przez Komisję Wspólnot Europejskich *Białej księdze na temat sportu*³ z 11 lipca 2007 roku zauważono, że zazwyczaj brakuje konkretnych i porównywalnych danych dotyczących gospodarczego znaczenia sportu, lecz jego wagę potwierdzają badania i analizy rachunków narodowych, aspektów gospodarczych wydarzeń sportowych zakrojonych na wielką skalę oraz kosztów braku aktywności fizycznej i starzenia się społeczeństwa [Mikołajczyk, 2008]. Z badań przedstawionych podczas prezydencji austriackiej w 2006 roku wynika, że sport w szerszym rozumieniu wytworzył w 2004 roku wartość dodaną w wysokości 407 mln euro, czyli 3,7% PKB Unii, i miejsca pracy dla 15 mln osób, czyli dla 5,4% siły roboczej [Dimitrov i wsp., 2006]. Ponadto w przytaczanej *Białej księdze na temat sportu* podkreśla się, że sport (wraz

---

³ W dokumencie stosuje się definicję sportu ustaloną przez Radę Europy, gdzie „sport” oznacza „wszelkie formy aktywności fizycznej, które poprzez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane stawiają sobie za cel wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach” [*Biała księga...*, 2007, s. 2].

z rekreacją ruchową) jest sektorem dynamicznym i wciąż zyskującym na znaczeniu, który może przyczynić się do realizacji celów lizbońskich: przyspieszenia wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy, a jego wpływ na makroekonomię jest niedoceniany. Może on służyć za narzędzie rozwoju lokalnego i regionalnego, gospodarczej regeneracji miast lub rozwoju terenów wiejskich. Podkreśla się także, że sport (powszechny) oddziałuje synergicznie z turystyką i może podnosić standard infrastruktury oraz powodować powstanie nowych partnerstw finansujących sport i obiekty rekreacyjne [Dimitrov, 2006].

Sport i rekreacja ruchowa to ważne obszary polityki władz państwowych. Jak twierdzi I. Henry, polityka rekreacyjna jest powiązana z innymi rodzajami polityki: polityką w zakresie czasu wolnego, obejmującą aktywne i bierne formy rekreacji (aktywność sportową, sztukę, kulturę oraz nieformalną rekreację); polityką społeczną, mającą na celu łagodzenie skutków pozostawania bez pracy (oraz bezrobocia) lub pomoc ludziom przez aktywizację społeczną w działaniach poza pracą zarobkową [Henry, 2001]. Polityka rekreacyjna obejmuje więc wszelkie działania różnych instytucji publicznych i społecznych na rzecz popularyzacji innych form, poza tradycyjnym sportem, aktywności rekreacyjnej podejmowanej w czasie wolnym, będących zarówno elementem rozwoju jednostek, jak i całego społeczeństwa. W polityce sportu dla wszystkich zwrócono uwagę na dużą rolę aktywności fizycznej, która powinna być udziałem każdego człowieka. Ponadto dostrzega się też korzyści z uczestnictwa w elitarnym sporcie, jednak dla mniejszej liczby osób [Aman i wsp., 2009].

Pozytywne efekty wynikające z rozwoju sportu rekreacyjnego dla gospodarki lokalnej i regionalnej dostrzegane są również przez władze samorządowe. Wraz z postępującą decentralizacją władzy samorządy terytorialne wszystkich szczebli stały się nowymi podmiotami interwencji w procesy rynkowe. Zjawisko to nie dotyczy jedynie Polski, lecz wystąpiło dużo wcześniej w państwach, których silnym filarem są terytorialne korporacje samorządowe. Prowadząc właściwą sobie politykę rozwoju terytorialnego (lokalnego, subregionalnego/ponadregionalnego, regionalnego), samorząd wpływa na strukturę, tempo i kierunki zmian znajdujących się na jego obszarze struktur gospodarczych [Sztando, 2008]. Z kolei T. Markowski mianem polityki lokalnej określa planowaną i zorganizowaną działalność organów samorządu terytorialnego i innych jednostek publicznych, które bezpośrednio dysponują środkami władzy (np. koordynacji, przymusu, kontroli, represji), polegającą na wyborze celów służących interesom społeczności lokalnej oraz wyborze środków do osiągnię-

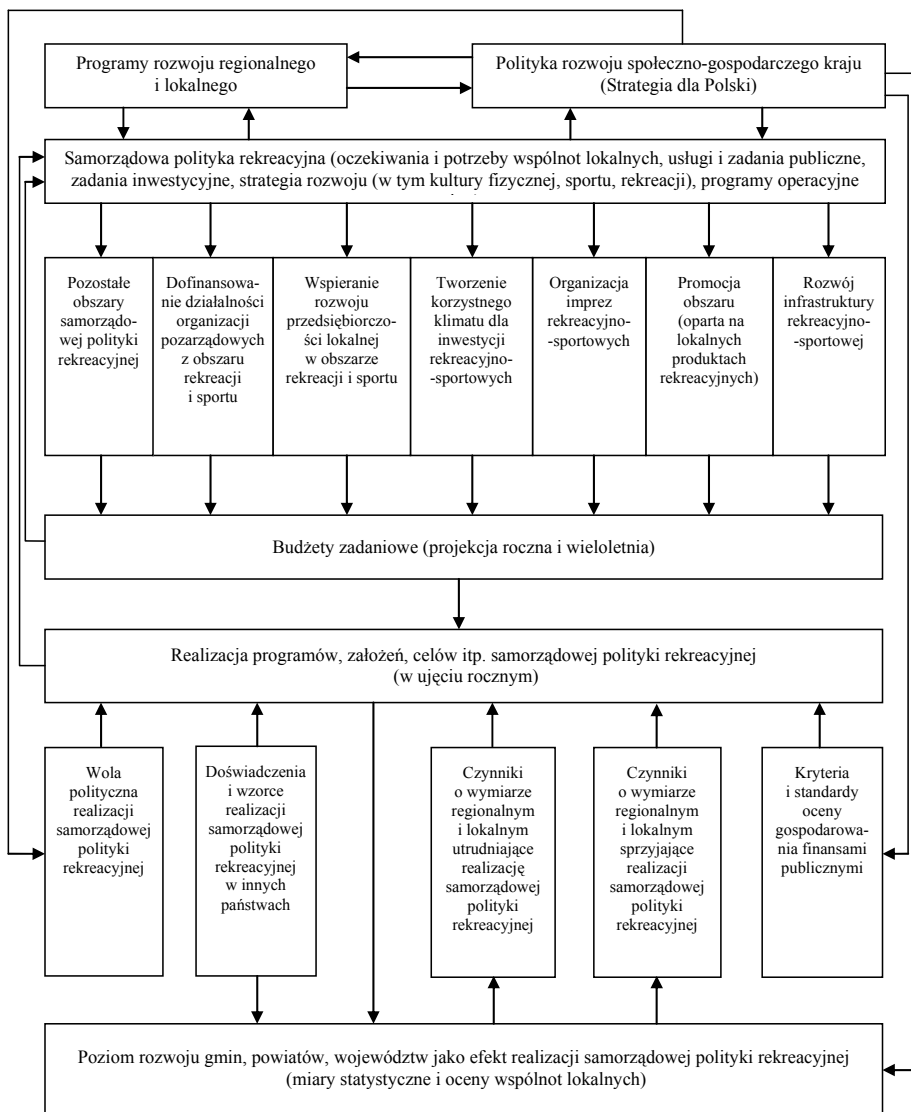
cia tych celów [Markowski, 1999]. Zadaniem polityki lokalnej jest więc zaspokojenie zbiorowych potrzeb społeczności lokalnej zamieszkującej dany obszar, administrowany przez władze najniższego szczebla. Wśród potrzeb lokalnej ludności znajdują się także związane z dbałością o własne zdrowie, rozwój psychofizyczny organizmu czy aktywność sportową, rekreacyjną i turystyczną. Możliwości uprawiania rekreacji ruchowej przez społeczeństwo w miejscu swojego zamieszkania są uwarunkowane między innymi czynnikami infrastrukturalnymi, wśród których należy wymienić dostępność terenów rekreacyjnych, infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej oraz lokalizację obiektów sportowo-rekreacyjnych. Gdyby zatem nie działania samorządów na rzecz tworzenia warunków organizacyjno-technicznych do podejmowania aktywności rekreacyjnej, to dostęp mieszkańców do różnych form rekreacji i sportu w strefie zamieszkania byłby utrudniony. Wydaje się, że właśnie organy władz samorządowych, które są podstawowymi podmiotami polityki turystycznej w praktyce, zasługują na wyróżnienie spośród innych instytucji publicznych.

Na podstawie przeprowadzonych rozważań, można pokusić się o próbę sformułowania pojęcia „samorządowa polityka rekreacyjna”, które w mniemaniu autorów obejmuje świadome oddziaływanie organów samorządowych na rozwój rekreacji ruchowej w ramach ogólnej polityki społeczno-gospodarczej państwa, polegające na określeniu celów ekonomicznych i pozaekonomicznych (np. społecznych, ekologicznych) rozwoju obszaru oraz na doborze odpowiednich metod i narzędzi koniecznych do ich realizacji⁴. Między samorządową polityką rekreacyjną a rozwojem lokalnym i regionalnym obszaru występują wielokierunkowe zależności (rys. 2). Ukazują one rzeczywiste obszary oddziaływania samorządu terytorialnego w sferze polityki rekreacyjnej. Należą do nich: rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej, promocja obszaru, organizacja imprez rekreacyjno-sportowych, tworzenie korzystnego klimatu dla inwestycji rekreacyjno-sportowych, wspieranie przedsiębiorczości lokalnej w obszarze rekreacji i sportu, dofinansowanie działalności organizacji pozarządowych i inne. Tempo rozwoju lokalnego i regionalnego obszaru będzie zatem uwarunkowane z jednej strony „jakością rozwiązań samorządowych” w ramach prowadzonej polityki rekreacyjnej, z drugiej zaś – możliwościami finansowymi tych przedsięwzięć.

---

⁴ Definicja zaproponowana przez autorów niniejszego artykułu została oparta na terminie „polityka turystyczna”, autorstwa J. Borzyszkowskiego [2005].

Rys. 2. Schemat zależności między rozwojem lokalnym i regionalnym a samorządową polityką rekreacyjną

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Szewczuk, 2006].

Innym terminem, który akcentuje aktywność władz samorządowych w dziedzinie stymulowania działalności jednostek gospodarczych i ma ugruntowany status naukowy, jest lokalny interwencjonizm samorządowy [Bagdziń-

ski, 1994; Dudzik, 1998; Sztando, 2000; Kogut-Jaworska, 2008]. Jest to kompleks oddziaływań władz samorządowych realizowanych za pomocą określonych instrumentów determinujących decyzje wewnętrznych (lokalnych) i zewnętrznych (zlokalizowanych poza obszarem danej jednostki samorządowej) podmiotów gospodarczych oraz innych jednostek związanych z działalnością gospodarczą, z dodatkiem pewnej liczby bezpośrednich decyzji administracyjnych i alokacyjnych, zmierzających do wprowadzenia i utrzymania jednostki samorządowej na długookresowej ścieżce rozwoju [Sztando, 2000]. Cytując dalej A. Sztando i podsumowując powyższe stwierdzenia, można wyodrębnić i przytoczyć trzy podstawowe cele interwencjonizmu lokalnego, do których należą: bezpieczna z długookresowego punktu widzenia struktura funkcjonalna zagospodarowania obszaru, długookresowy wzrost globalnych dochodów mieszkańców i budżetu jednostki samorządowej oraz długofalowy rozwój przedsiębiorczości oparty na racjonalnym wykorzystaniu zasobów naturalnych [Sztando, 2002].

Interwencjonizm samorządowy widoczny jest również w rekreacji. Potencjalna gama instrumentów pośredniego i bezpośredniego oddziaływania samorządu na gospodarkę lokalną, w tym również na procesy rozwojowe w sporcie powszechnym, jest szeroka – to pakiet wielu czynności i stymulant, zarówno ekonomicznych, jak i pozaekonomicznych. Oddziaływanie to przejawia się w tworzeniu warunków do funkcjonowania podmiotów gospodarczych i organizacji działających na rynku rekreacyjnym, bezpośrednim wpływaniu na podmioty gospodarcze świadczące usługi rekreacyjne i sportowe, a także bezpośrednim zaangażowaniu władz samorządowych w przedsięwzięcia przystosowujące przestrzeń obszaru (regionu) do pełnienia funkcji wypoczynkowej oraz innych inicjatyw związanych z obsługą rekreantów i turystów, którzy nierzadko korzystają z infrastruktury sportowo-rekreacyjnej w miejscu spędzania wakacji. Instrumenty władz samorządowych są zatem stosowane do społeczności lokalnej, podmiotów prywatnych, w tym inwestorów zewnętrznych i organizacji pozarządowych, a polegają na bezpośrednim kształtowaniu przez władze samorządowe przestrzeni administrowanego obszaru [Majewska, 2008a].

Należy zauważyć, że instrumenty oddziaływania na rekreację na terenach administrowanych przez samorząd terytorialny w części pokrywają się z instrumentami stymulowania ogólnej przedsiębiorczości (w wymiarze gospodarczym). Narzędzia te są bowiem skierowane zarówno do funkcjonujących już przedsiębiorstw, jak i do nowych jednostek, rozpoczynających działalność go-

spodarczą na danym terenie. Ponadto mają na celu tworzenie klimatu dla przedsiębiorczości podmiotów różnych branż, także podmiotów sektora rekreacyjnego czy turystycznego. Władze samorządowe mogą zatem wpływać na przedsiębiorczość w turystyce (i rekreacji) oraz na ogólną przedsiębiorczość przez turystykę (i rekreację) [Majewska, 2008b]. Jest wiele podziałów i sposobów przedstawiania wpływu narzędzi interwencjonizmu samorządowego na rozwój lokalny, także w sferze rekreacji. Oprócz klasycznego podziału na bezpośrednie i pośrednie instrumenty polityki lokalnej [Kornak, Rapacz, 2001], interesujące klasyfikacje według rozmaitych kryteriów przedstawił A. Sztando (tabela 1). Najwięcej walorów poznawczych zdaje się wносить typologia narzędzi stymulowania rozwoju lokalnej gospodarki według formy oddziaływania. Na tej podstawie wyróżniono następujące grupy narzędzi: instrumenty przymusu administracyjnego, poznawcze, oddziaływania ekonomiczno-rynkowego, oddziaływania bezpośredniego, pobudzenia infrastrukturalnego, informacyjne, edukacyjne, koncepcyjno-organizacyjne i pozostałe [Sztando, 1999]. Ten uniwersalny podział ma także zastosowanie w lokalnej gospodarce rekreacyjnej.

Tabela 1

Klasyfikacje instrumentów stymulowania lokalnego rozwoju gospodarczego
w ujęciu ogólnym

Kryterium podziału	Rodzaje instrumentów interwencjonizmu samorządowego
1	2
Forma oddziaływania	<ul style="list-style-type: none"> – przymusu administracyjnego – oddziaływania ekonomiczno-rynkowego – pobudzania infrastrukturalnego – oddziaływania bezpośredniego – poznawcze – informacyjne – koncepcyjno-organizacyjne – edukacyjne – pozostałe
Przedmiot oddziaływania	<ul style="list-style-type: none"> – wpływ na podmioty gospodarcze – wpływ na elementy otoczenia podmiotu gospodarczego
Samodzielność działania	<ul style="list-style-type: none"> – stosowane przy współdziałaniu – stosowane samodzielnie
Warunek zastosowania	<ul style="list-style-type: none"> – stosowane jako bezpośrednie decyzje uprawnionych organów – te, które wymagają utworzenia lub przystąpienia do odpowiednich podmiotów

1	2
Zobowiązanie prawne	– obligatoryjne – fakultatywne
Związek z innymi instrumentami	– komplementarne – autonomiczne
Złożoność charakteru oddziaływania	– homogeniczne – heterogeniczne
Rodzaj podmiotu współdziałającego	– podmioty gospodarcze – organizacje pozarządowe – podmioty wspierania biznesem – inne gminy – organy administracji centralnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Sztando, 2004].

Wachlarz instrumentów interwencjonizmu samorządowego wykorzystywanych do stymulowania rozwoju rekreacji oraz siła ich oddziaływania zależą od wielu czynników. Decydujące znaczenie mają jednak te, które są związane z samorządnością, prawem do ustanawiania i wprowadzania nowych instrumentów, prawnymi kompetencjami w stosunku do różnych podmiotów publicznych i prawnych [Bagdziński, 1994]. Możliwości ich zastosowania wynikają z ustroju politycznego kraju, stopnia decentralizacji państwa oraz systemu organizacyjnego i finansowania gospodarki lokalnej. Należy podkreślić, że ze względu na różnorodność rozwiązań administracyjno-prawnych w każdym państwie odmienny będzie zakres interwencjonizmu lokalnego, a zatem będą różne podmioty ingerencji, sposoby i instrumenty stymulowania gospodarczego.

3. Współczesne tendencje w zarządzaniu publicznym i ich wpływ na system organizacyjny rekreacji ruchowej w krajach Unii Europejskiej

Obecnie⁵ w strukturach Unii Europejskiej jest 27 państw członkowskich: Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Wielka Brytania, Węgry i Włochy. Biorąc pod uwagę silne zróżnicowanie społeczno-gospodarcze obszaru UE, a także różnice w ustroju politycznym poszczegól-

⁵ Stan na dzień 31.03.2011 r.

nych krajów Wspólnoty, niezwykle trudno jest mówić o wspólnym, europejskim modelu sportu, w którego skład wchodziłby sport powszechny. Pomimo znacznych różnic między poszczególnymi krajami członkowskimi pod względem polityki rekreacyjnej i sportowej, istnieją wspólne tendencje w zarządzaniu sektorem rekreacyjno-sportowym, które są wyzwaniem dla władz państwowych i samorządowych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Mowa tutaj głównie o takich trendach, jak zwiększająca się komercjalizacja sportu, trudności z finansowaniem rekreacji i sportu ze środków publicznych, rosnąca liczba uczestników zajęć rekreacyjnych, kryzys wolontariatu, a także pojawienie się nowych podmiotów-uczestników działających poza zorganizowanymi dyscyplinami, zawodowe kluby sportowe [Biała księga..., 2007], organizacje pozarządowe i pożytku publicznego, pojawianie się nowych form rekreacji i nowych przestrzeni adaptowanych na cele spędzania czasu wolnego.

Inną, ważną kwestią, mającą wpływ na lokalny wymiar zarządzania rekreacją ruchową w poszczególnych krajach Unii Europejskiej, są przemiany zachodzące w systemach politycznych państw. Tradycyjny obraz samorządu w krajach europejskich był bardzo silnie powiązany z ukształtowanym po drugiej wojnie światowej modelem *welfare state*. W ramach tego modelu samorządy odpowiedzialne były za dostarczenie wielu usług, co prowadziło do powstawania dużych, zhierarchizowanych i zbiurokratyzowanych instytucji publicznych władzy samorządowej, działających zgodnie z fordowskim modelem zarządzania. Ten tradycyjny model był coraz częściej kwestionowany, co najmniej od końca lat 70. XX wieku [Swaniewicz, 2005]. Wielu autorów zwraca uwagę, że niezadowolenie z funkcjonowania samorządów prowadziło w ostatnich latach do podjęcia reform w wielu krajach europejskich [Local Government..., 2004; Vetter, Kersting, 2003; Comparing Local..., 2005]. Część z nich dotyczyła zmian instytucjonalnych, inne zaś miały charakter oddolny i odnosiły się do metod zarządzania stosowanych przez same organy samorządowe. Uogólniając, można stwierdzić, że reformy struktur samorządu w krajach europejskich obejmowały:

- a) zmiany polityczne w systemach wyborczych, a zwłaszcza w sposobie wyboru i pozycji burmistrzów miast;
- b) zmiany terytorialne, polegające na fragmentacji samorządów na najniższym szczeblu, reformach regionalnych lub na łączeniu gmin, oraz reformy zachęcające do intensyfikacji międzygminnej;

- c) zmiany funkcjonalne, które najczęściej dotyczyły przekazywania nowych zadań i nowych kompetencji jednostkom samorządowym;
- d) zmiany w sposobach zarządzania zachodzących wewnątrz jednostek samorządowych [Swaniewicz, 2005].

Biorąc pod uwagę rodzaje reform struktur samorządowych w Europie, można pokusić się o wyszczególnienie współczesnych tendencji w funkcjonowaniu samorządów lokalnych w aspekcie trzech wymiarów funkcjonalnych: społecznym, gospodarczym oraz zarządzania (tabela 2). Warto zwrócić uwagę, że z reguły tendencje te dotyczą samorządów w krajach Europy Zachodniej, natomiast, zdaniem P. Staniewicza, niektóre z tych trendów można zaobserwować również w Polsce i innych państwach Europy Środkowo-Wschodniej [Swaniewicz, 2005]. Jednym z ważniejszych procesów widocznych w zarządzaniu lokalnym jest jak najszersze stosowanie mechanizmów rynkowych (wraz z równoległym zmniejszeniem roli biurokracji) i stwarzanie konsumentom większego wyboru usług tradycyjnie świadczonych przez samorządy, a także naprawa administracji lokalnej stosującej nowoczesne techniki zarządzania, łączone zazwyczaj z koncepcją *new public management*. Ponadto zauważa się także działania zmierzające do doskonalenia demokracji przez zwiększenie bezpośredniego udziału w podejmowaniu decyzji i mechanizmu społecznej kontroli nad świadczeniem usług [Hambleton, 2001].

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania naukowców badaniami porównawczymi systemów sportu wyczynowego między poszczególnymi krajami Unii Europejskiej [Veerle i wsp., 2007; Green, Houlihan, 2005; Houlihan i wsp., 2007; Żyśko, 2008]. Nie brakuje także wyczerpujących analiz systemów zarządzania sportem wybranych krajów europejskich [Chalip i wsp., 1996] oraz studiów podejmujących temat zmieniającej się roli sportu w integracji europejskiej [Henry, 2007]. Spotyka się też prace empiryczne poświęcone problematyce polityki rekreacyjnej w poszczególnych krajach Unii Europejskiej i na szczeblu unijnym [Bramham, 1993]. Brakuje natomiast opracowań naukowych poświęconych analizie porównawczej samorządowej polityki rekreacyjnej oraz lokalnych i regionalnych struktur organizacyjnych rekreacji ruchowej w różnych krajach europejskich.

Tabela 2

Tendencje w funkcjonowaniu samorządów lokalnych w Europie

Wymiary funkcjonalne	Tendencje w działalności samorządów lokalnych
Wymiar gospodarczy	<ul style="list-style-type: none"> a) wzrost zainteresowania wspieraniem lokalnego rozwoju gospodarczego, a nie tylko wykonywaniem usług b) zmiana narzędzi oddziaływania na gospodarkę lokalną (od instrumentów bezpośrednich do pośrednich, budowanych na zasadzie partnerstwa publiczno-prywatnego) c) koncentracja polityki gospodarczej na podaży dóbr publicznych d) spadek znaczenia paradygmatu wywodzącego się z koncepcji maszyny wzrostu (<i>growth machine</i>), przypisującego główny wpływ na politykę lokalną podnoszeniu wartości gruntów
Wymiar polityczny	<ul style="list-style-type: none"> a) pragmatyzm zamiast ideologizacji (rzadsze interpretacje polityki lokalnej odwołujące się do podziałów partyjnych i ideologicznych) b) personalizacja zarządzania (wprowadzenie bezpośrednich wyborów burmistrza) c) spadek znaczenia polityki o charakterze klientelistycznym d) odejście od rozumienia władzy jako opartej na zależnościach hierarchicznych zdolności do wydawania i egzekwowania poleceń („władza nad” – <i>power over</i>) na rzecz zdolności do osiągnięcia wyznaczonych celów („władza ku czemuś” – <i>power to</i>)
Wymiar zarządzania	<ul style="list-style-type: none"> a) najważniejszym punktem odniesienia jest sektor prywatny i urynkowanie b) przejmowanie przez sektor publiczny metod tradycyjnie charakterystycznych dla sektora prywatnego (np. planowanie strategiczne, niektóre techniki planowania finansowego, zarządzanie przez cele) c) delegowanie zadań do jednostek pomocniczych d) w zarządzaniu usługami ścisłe oddzielenie odpowiedzialności za usługi od ich bezpośredniego wykonania e) zwiększenie możliwości wyboru przez konsumentów usług samorządowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Swaniewicz, 2005, s. 8–12].

Przyjmując założenie, że rekreacja ruchowa, rozumiana jako sport powszechny w większości krajów europejskich, jest częścią systemu organizacyjnego sportu, na cele niniejszego artykułu zaadaptowano podejście analityczne Jean Camy i jej zespołu badawczego przedstawione w raporcie *VOCASPORT Improving Employment in the Field of Sport in Europe Through Vocational Training. Vocational Education and Training in the Field of Sport in the Euro-*

pean Union: Situation, Trends and Outlook⁶ z 2004 roku. W Raporcie przedstawiono między innymi charakterystykę narodowych systemów sportu w 25 krajach członkowskich Unii Europejskiej, które przyporządkowano do czterech modeli organizacyjnych sportu w Europie, opracowanych na podstawie czterech parametrów. Pierwszym wziętym pod uwagę czynnikiem była rola władz publicznych. Za wyraziciela władzy uznano ministerstwo właściwe do spraw sportu. Drugi parametr dotyczył poziomu zaangażowania różnych instytucji w system zarządzania sportem, takich jak organizacje społeczne, podmioty prywatne oraz administracja rządowa i samorządowa. Trzeci czynnik odnosił się do respektowania praw sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego. Ostatni parametr obejmował zdolność struktury do adaptacji na zmiany otoczenia (elastyczność) [<http://www.eose.org/ktmlpro/files/uploads/Final%20Report%20English%20Version.pdf>, 31.03.2011].

Tabela 3

Modele organizacyjne sportu powszechnego w państwach Unii Europejskiej

Typ modelu organizacyjnego	Charakterystyczne cechy	Przedstawiciele państw UE
1	2	3
Model biurokratyczny (<i>bureaucratic configuration</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – wysoki poziom interwencji państwa – dominacja sektora publicznego – uregulowane podstawy prawne w zakresie sportu powszechnego (zazwyczaj ustawa o sporcie/kulturze fizycznej/rekreacji) – nastawienie na hierarchiczny styl kierowania (administrowanie) – mały wpływ sektora komercyjnego oraz bezpośrednich użytkowników/klientów usług rekreacyjnych na wdrażanie polityki rekreacyjnej – relacje z sektorem pozarządowym na zasadzie delegowania zadań – w większości brak partnerstw trójsektorowych w obszarze rekreacji 	Belgia, Cypr, Czechy, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Węgry

⁶ Polskie tłumaczenie: *Poprawa zatrudnienia poprzez trening zawodowy w obszarze sportu. Edukacja zawodowa i trening sportowy w Unii Europejskiej: sytuacja obecna, trendy i analiza*, VOCASPORT Research Group, 2004, European Observatoire of Sport and Employment, Lyon, <http://www.eose.org/ktmlpro/files/uploads/Final%20Report%20English%20Version.pdf>, 31.03.2011.

1	2	3
Model przedsiębiorczy (<i>entrepreneurial configuration</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – niski poziom interwencji państwa – funkcję regulatora systemu pełni wolny rynek – kontraktowy udział administracji publicznej w zarządzaniu urządzeniami sportowo-rekreacyjnymi – rola państwa ogranicza się do stwarzania warunków do rozwoju przedsiębiorczości – duża swoboda sektora komercyjnego – organizacje pozarządowe i zrzeszenia rekreacyjno-sportowe muszą dostosowywać się do trendów sektora prywatnego i zachowania swojej pozycji 	Irlandia, Wielka Brytania
Model społeczny (<i>social configuration</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – obecność partnerstw trójsektorowych – duże zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego – w miejsce dominacji jednego sektora – współpraca podmiotów z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego – koncentracja na zarządzaniu zamiast administrowania – społeczny wymiar sportu powszechnego 	Holandia
Model strategiczny (<i>missionary configuration</i>)	<ul style="list-style-type: none"> – główną rolę odgrywa sektor pozarządowy, który ma dużą autonomię w podejmowaniu decyzji – władze państwowe i regionalne przekazują odpowiedzialność za ustalanie kierunków polityki rekreacyjnej organizacjom społecznym – partnerstwo trójsektorowe odgrywa małą rolę – użytkownicy mają szansę częściej odgrywać rolę konsumentów – sektor komercyjny ma marginalne znaczenie 	Austria, Dania, Luksemburg, Niemcy, Szwecja, Włochy

Źródło: opracowanie własne na podstawie [*Improving...*, 2004; Henry, 2009].

Warto zaznaczyć, że głównym modelem sportu powszechnego w Unii Europejskiej jest system biurokratyczny, stosowany w 16 krajach członkowskich: w Belgii, na Cyprze, w Czechach, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Litwie, na Łotwie, Malcie, w Polsce, Portugalii, Słowacji, Słowenii oraz na

Węgrzech. Opiera się on na dominującej roli władz państwowych oraz dużym poziomie interwencji w sprawy rekreacji ruchowej. W większości reprezentantami tego modelu są nowe kraje członkowskie Europy Środkowo-Wschodniej oraz dwa bardzo małe państwa: Cypr i Malta. Model przedsiębiorczy reprezentowany jest przez Irlandię i Wielką Brytanię. Wiąże się z liberalną tradycją polityczną, prywatyzacją i siłami rynkowymi, mającymi dominujące znaczenie w wielu sektorach, również w usługach rekreacyjno-sportowych. Trzeci typ – strategiczny – jest charakterystyczny dla grupy krajów skandynawskich, Luksemburga i Niemiec, które mają tradycje niezależnego i silnego sektora organizacji społecznych. Model społeczny sportu powszechnego spotykany jest tylko w jednym kraju, a mianowicie w Holandii. Jest ona przykładem systemu opartego na współpracy partnerskiej oraz równorzędnym zaangażowaniu przedstawicieli wszystkich sektorów: publicznego, komercyjnego i społecznego, w proces rozwoju rekreacji [Henry, 2009]. Z punktu widzenia rekreantów, jest to bardzo korzystna sytuacja, ponieważ warto pamiętać o tym, że ludzie podejmują zorganizowaną aktywność rekreacyjną w obiektach należących do stowarzyszeń, klubów i związków sportowych lub w centrach rekreacyjnych należących do prywatnych właścicieli. Bardzo często korzystają też z ogólnodostępnych urządzeń rekreacyjnych w plenerze.

Warto dodać, że dynamiczne zmiany w rozwoju społeczno-gospodarczym oraz przemiany polityczne zachodzące w krajach europejskich mają wpływ na transformację modeli organizacyjnych zarządzania sportem powszechnym. Przytoczone modele należy traktować więc jako warianty idealne, które podlegają presji zmian. Nie bez znaczenia są również działania podejmowane na szczeblu Unii Europejskiej, a dotyczące popularyzacji i promocji rekreacji ruchowej oraz aktywności fizycznej wśród jej mieszkańców. Przykładowo, w krajach Europy Środkowo-Wschodniej obserwuje się wzrost udziału sił rynkowych w rozwoju gospodarki, a także liberalizację przepisów dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej. J. Żyśko zwraca uwagę na redukcję systemu biurokratycznej kontroli sportu przez państwo oraz przekazywanie odpowiedzialności za infrastrukturę sportowo-rekreacyjną i świadczenie usług rekreacyjnych samorządom lokalnym w Polsce [Żyśko, 2008]. W krajach Europy zachodniej wzrasta znaczenie podmiotów prywatnych. W niektórych państwach reprezentujących model strategiczny, na przykład w Danii, Niemczech i Szwecji, obserwuje się wzrost roli federacji sportowych i związków stowarzyszeń, które często przejmują organizację inicjatyw komercyjnych. W krajach tych bardzo wi-

doczny jest proces profesjonalizacji i komercjalizacji sportu. W Wielkiej Brytanii i Irlandii większe znaczenie zyskują partnerzy społeczni, czyli organizacje pozarządowe [*Improving...*, 2004].

Niezwykle ważnym aspektem polityki rekreacyjnej w krajach należących do Unii Europejskiej jest zakres kompetencji poszczególnych instytucji i ich wkład w rozwój sportu powszechnego (tabela 4). Jest to bezpośrednio związane z ustrojem państwa i modelem sportu rekreacyjnego, funkcjonującym w danym kraju. W obszarze kształtowania polityki rekreacyjnej w państwach reprezentujących model biurokratyczny główne znaczenie mają zwykle organy władzy centralnej, czyli ministerstwo właściwe do spraw sportu i rekreacji, a także administracja publiczna. Tak jest w Czechach, Francji, na Litwie, Łotwie, w Polsce, Portugalii, na Słowacji i w Słowenii. Federacje sportowe i związki stowarzyszeń prowadzące działalność w dziedzinie rekreacji i sportu odgrywają decydującą rolę w Austrii, Danii, Luksemburgu, Szwecji oraz Włoszech, czyli w krajach reprezentujących typ strategiczny. W Holandii, będącej modelowym przykładem modelu społecznego, obserwuje się równowagę między wkładem ministerstwa właściwego do spraw sportu i rekreacji, federacjami sportowymi i związkami stowarzyszeń oraz partnerami społecznymi. W przypadku przedstawicieli klasycznego modelu przedsiębiorczego: Irlandii i Wielkiej Brytanii, bardzo znaczący i dość duży wkład mają samorzady terytorialne oraz federacje sportowe i związki stowarzyszeń.

Na uwagę zasługuje też porównanie poziomu samorządowego interwencjonizmu w rekreację ruchową w poszczególnych krajach. Zakres kompetencji decyzyjnych i zadań stymulujących rozwój rekreacji, sportu i kultury fizycznej jest w poszczególnych krajach Unii Europejskiej determinowany także ustrojem terytorialnym państwa. Największą swobodą działania mają kraje złożone (federalne, regionalne), a w klasycznych państwach unitarnych władza na poziomie regionu jest silnie ograniczona i podlega kontroli państwa [Flejterski, Ziolo, 2008]. W krajach federalnych: Austrii, Belgii, Niemczech, samorzady regionalne mają własne konstytucje regionalne oraz szerokie kompetencje ustawodawcze, wykonawcze i sądownicze. Wpływa to na stymulowanie rozwoju sektora sportu powszechnego. W krajach unitarnych: Grecji, Irlandii, Danii, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Francji, Holandii oraz Portugalii, za rozwój sportu i rekreacji często odpowiedzialne są najniższe szczeble samorządu (gminy).

Tabela 4

Wkład poszczególnych podmiotów w system zarządzania sportem powszechnym
w wybranych państwach Unii Europejskiej

Państwo	Ministerstwo ds. sportu/rekreacji	Administracja publiczna	Federacje sportowe i związki stowarzyszeń	Samorząd gminny lub regionalny	Partnerzy społeczni lub osoby prawne
Austria	++	0	++++	++	++
Belgia	0	0	++	++++	++
Cypr	+	++++	++	0	0
Czechy	++++	0	+++	+	0
Dania	+	++	++++	0	0
Estonia	+++	0	++	0	0
Finlandia	+++	++	+++	+	+
Francja	++++	++++	++	++	++
Grecja	+++	+++	++	+	0
Hiszpania	+	+++	+++	+++	+
Holandia	+++	0	+++	0	+++
Irlandia	++	+++	++	++	+
Litwa	++++	0	++	0	0
Luksemburg	+++	0	++++	0	0
Łotwa	++++	0	++	0	0
Malta	+++	++++	+++	0	0
Niemcy	+	0	++++	+++	+
Polska	++++	0	+++	+	0
Portugalia	++++	0	+++	+	+
Słowacja	++++	0	+++	+	0
Słowenia	++++	0	+++	0	0
Szwecja	+	0	++++	++	++
Wielka Brytania	+	++	+++	+++	++
Węgry	+	0	++	++	0
Włochy	+	++++	++++	++	+

Objaśnienia symboli: ++++ – dominujący wkład; +++ – bardzo duży wkład; ++ – dość duży wkład; + – mały wkład; 0 – brak wkładu lub informacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Improving...*, 2004, s. 55].

Ważnym elementem związanym z typem organizacyjnym sportu powszechnego w państwach Unii Europejskiej jest średni poziom aktywności rekreacyjnej w poszczególnych krajach. Okazuje się, że w krajach skandynawskich średnio 2/3 populacji podejmuje w czasie wolnym aktywność rekreacyjną

o różnej intensywności (model skandynawski). Dla porównania, we Francji, Wielkiej Brytanii średnio 1/3 obywateli jest aktywna rekreacyjnie (model anglosaski). W krajach południowoeuropejskich, takich jak Hiszpania, Malta czy Portugalia, średnio mniej niż 30% społeczeństwa podejmuje aktywność rekreacyjną (model śródziemnomorski) [*Improving...*, 2004]. Można powiedzieć, że z jednej strony wynika to z tradycji sportu i kultury fizycznej w danym kraju, ale z drugiej strony, pewnych związków należy szukać również w funkcjonującym modelu zarządzania sportem.

Zakończenie

Pomimo różnej interpretacji terminu rekreacja ruchowa w krajach Unii Europejskiej, cieszy częstsze dostrzeganie działań mających na celu promowanie aktywności rekreacyjnej wśród obywateli Wspólnoty. Rekreacja ruchowa jest bardzo ważnym ogniwem systemu organizacji sportu, a także przedmiotem polityki władz państwowych różnego szczebla. Znaczenie rekreacji zostało też dostrzeżone na szczeblu Unii Europejskiej, zwrócono bowiem uwagę nie tylko na jej polityczny, społeczny, ale też gospodarczy wymiar. Zasadniczo nie można mówić o jednym, europejskim modelu zarządzania rekreacją ruchową, ponieważ każdy kraj ma odrębnie wypracowane struktury polityki rekreacyjnej. Na kształt i zakres lokalnej polityki rekreacyjnej w 25 wybranych krajach Unii Europejskiej ma wpływ wiele czynników. Do ważniejszych z nich należy zaliczyć współczesne trendy w zarządzaniu lokalnym oraz tendencje na rynku usług rekreacyjno-sportowych. Bardzo ważną rolę odgrywa także ustrój polityczny państwa, który ma wpływ na system organizacyjny zarządzania rekreacją w poszczególnych krajach europejskich, a także określa zakres kompetencji i znaczenie poszczególnych instytucji: administracji publicznej, samorządowej, przedsiębiorstw czy organizacji społecznych w upowszechnianiu aktywności rekreacyjnej wśród obywateli EU.

Literatura

- Aman M.S., Mohamed M., Omar-Fauzee M.S., *Sport for All and Elite Sport: Underlining Values and Aims for Government Involvement via Leisure Policy*, „European Journal of Social Sciences” 2009, Vol. 9, No. 4.
- Bagdziński S.L., *Lokalna polityka gospodarcza (w okresie transformacji systemowej)*, Toruń 1994.
- Bøje C., Riiskjær S., *21 Notes on Sport for All*, w: *Sport and Space. New Challenges to Planning and Architecture*, red. S. Riiskjær, Council of Europe, Danish State Institute of Physical Education, Copenhagen 1992.
- Borzyszkowski J., *Polityka turystyczna państwa*, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2005.
- Bramham P., Henry I., Mommaas H., Poel H. van der, *Leisure Policies in Europe*, CAB International, Wallingford, Oxon 1993.
- Chalip L., Johnson A., Stachura L., *National Sports Policies: an International Handbook*, Greenwood Press, London 1996.
- Comparing Local Governance: Trends and Developments*, red. B. Denters, L. Rose, Palgrave, London 2005.
- Cousineau C., *Leisure and Recreation and the 'Sport for All' Policy in Developing Countries: A Critical Examination*, w: *Leisure Management: issues and applications*, red. M.F. Collins, I.S Cooper, UK: CAB International, Oxon 1998.
- Dimitrov D., Helmenstein C., Kleissner A., Moser B., Schindler J., *Die makroökonomischen Effekte des Sports in Europa*, Studie im Auftrag des Bundeskanzleramts, Sektion Sport, Wien 2006.
- Dudzik S., *Działalność gospodarcza samorządu terytorialnego. Problematyka prawna*, Kraków 1998.
- Feng L., *Leisure Sports*, People's Sports Publishing House, Beijing 2008.
- Flejterski S., Zioło M., *Centralizacja i decentralizacja zadań publicznych w świetle wybranych rozwiązań europejskich – próba oceny*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2008, nr 3 (33).
- Green M., Houlihan B., *Elite sport Development: Policy Learning and Political Priorities*, Routledge, London 2005.
- Hambleton R., *The New City Management*, w: *Globalism and Local Democracy*, red. R. Hambleton, H. Savitch, M. Stewart, Palgrave, London 2001.
- Henry I., *European Models of Sport: Governance, Organisational Change and Sport Policy in the EU*, „Hitotsubashi Journal of Arts and Sciences” 2009, No. 50.
- Henry I., *Institute of Sport and Leisure Policy, Transnational and Comparative in Sport: Globalisation, Governance and Sport Policy*, Routledge, London 2007.

- Henry I., *The Politics of Leisure Policy*, Palgrave Macmillan, London 2001.
- Houlihan B.M.J., Bergsgard N.A., Mangset P., Nødland S.I., Rommetvedt H., *A Comparative Analysis of Stability and Change*, Butterworth-Heinemann, Oxford 2007.
- Jacznowski L., Żyśko J., *Struktury Rady Europy i Unii Europejskiej*, w: *Sport dla wszystkich w jednoczącej się Europie*, red. T. Wolańska, Zarząd Główny Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej, Warszawa 1999.
- Kogut-Jaworska M., *Instrumenty interwencjonizmu lokalnego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego*, CeDeWu Rubinum, Warszawa 2008.
- Kornak A., Rapacz A., *Zarządzanie turystyką i jej podmiotami w miejscowości i regionie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2001.
- Krawczyk Z., *Sport dla wszystkich w krajach Zachodu i Wschodu*, w: *Sport w procesie integracji europejskiej*, międzynarodowe sympozjum, red. Z. Krawczyk, J. Kosiewicz, K. Piłat, AWF, Warszawa 1998.
- Larsen H.O., *Transforming Political Leadership: Models, Trends and Reforms*, w: *Transforming Local Political Leadership*, red. R. Berg, N. Rao, Palgrave Macmillan, New York 2005.
- Local Government at the Millenium*, red. J. Caufield, H. Larsen, Opladen: Leske + Budrich 2004.
- Majewska J., *Samorząd terytorialny w kształtowaniu funkcji turystycznej gminy*, praca doktorska, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2008a.
- Majewska J., *Zaangażowanie samorządu terytorialnego w kształtowanie przedsiębiorczości na obszarach w początkowym etapie rozwoju funkcji turystycznej gmin*, w: *Uwarunkowania przedsiębiorczości i jakości w turystyce w świetle badań krajowych i międzynarodowych*, red. G. Gołębski, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Poznaniu nr 98, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2008b.
- Markowski T., *Zarządzanie rozwojem miast*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Mikołajczyk A., *Sponsoring sportowy w europejskich klubach piłkarskich*, w: *Studia gdańskie wizje i rzeczywistość*, t. V, Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, Gdańsk 2008.
- Mull R.F., Bayless K.G., Jamieson L.M., *Recreational Sport Management*, t. I, Human Kinetics Publishers, USA 2005.
- Owsiak K., *Współczesne koncepcje samorządu terytorialnego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 489, Ekonomiczne Problemy Usług nr 14, Szczecin 2008.

- Su R., *Leisure*. The Commercial Press 1996. Min J., Houzhong J., *Analysis on Essence, Types and Characteristics of Leisure Sports*, „Modern Applied Science” 2010, Vol. 4, No. 7.
- Swaniewicz P., *Nowe interpretacje teoretyczne polityki miejskiej*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2005, nr 4 (22).
- Szewczuk A., *Samorządowa polityka społeczna strategicznym czynnikiem rozwoju lokalnego i regionalnego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 426, Ekonomiczne Problemy Usług nr 1, t. 2, *Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie*, Szczecin 2006.
- Sztando A., *Gminne instrumenty kształtowania rozwoju lokalnych podmiotów gospodarczych*, „Samorząd Terytorialny” 1999, nr 7–8.
- Sztando A., *Instrumenty lokalnej polityki gospodarczej*, w: *Ekonomika i zarządzanie miastem*, red. R. Bról, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2004.
- Sztando A., *Kryteria interwencjonizmu lokalnego na przykładzie wybranych gmin*, w: *Przedsiębiorczość i innowacyjność jako czynnik rozwoju regionalnego i lokalnego*, red. W. Kosedowski, Włocławskie Towarzystwo Naukowe, Włocławek 2002.
- Sztando A., *Lokalny interwencjonizm samorządowy czyli kształtowanie gminnego ładu gospodarczego*, „Studia Regionalne i Lokalne” 2000, nr 1 (1).
- Sztando A., *Progospodarczy obszar polityki informacyjnej władz lokalnych*, w: *Jednostki samorządu terytorialnego w procesie rozwoju regionalnego w zintegrowanej Europie*, red. J. Kot, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego, Kielce 2008a.
- Veerle B. de, Bingham J., Simpson S., *Sport Policy Factors Leading to International Sporting Success*, Meyer & Meyer, Frankfurt 2007.
- Vetter A., Kersting N., *Reforming Local Government in Europe: Glosing Gap Between Democracy and Efficiency*, Opladen: Leske + Budrich 2003.
- Żyśko J., *Zmiany we współczesnych systemach zarządzania sportem wyczynowym w wybranych krajach europejskich*, AWF w Warszawie, Warszawa 2008.
- Żyśko J., *Zmiany we współczesnych systemach zarządzania sportem wyczynowym w wybranych krajach europejskich*, AWF w Warszawie, Warszawa 2008.

**THE LOCAL POLICY IN THE DEVELOPMENT
OF PHYSICAL RECREATION IN SELECTED COUNTRIES
OF EUROPEAN UNION**

Summary

Local authorities are an important link in the system of government. In this approach, the local government is a part of the broader concept of state. The state is as well the vital component of the social and economic system, as a regulator of the policy.

Nowadays, the change of its role in the socio-economis system is observed. This is a result of such progressive integration and globalization processes, in which the position of the state- at the national level – is weakening. According to this, the importance of regional and local government policy has increased. Other causes of the increasing role of the local government in the European Union (EU) are: the processes of decentralization and regionalism. The fact is, that the changes, which have taken place in recent decades in the system of public authority, necessitate the reform of local government in European countries, including European Union member states. The above mentioned processes have influence on the system of physical recreation management, which is known in Western Europe more broadly, as a term: sport for all, or leisure sports.

In reference to this, an extremely important task is to compare the impact of leisure policy of local governments in the various countries of the European Union. Therefore, the main aim of this paper is to investigate current trends in local governance. Next important goal is to compare their impact on the organizational system of physical recreation in 25 selected countries of the European Union.

The starting point for comparative analysis, is the consideration of differences in interpretation of physical recreation in Poland and abroad. The place of physical recreation in the model of sports management was specified. Furthermore, in the article was presented the relationships between local/regional development and the local government interventionism in the field of recreation. Moreover, in the paper was summarized the different classifications of instruments, which stimulated economic development. At the end, the four configuration of leisure management in 25 member states of EU were showed.

Translated by Agata Basińska-Zych